

SCENARIUSZ DLA NAUCZYCIELA

Korona – królewski artefakt

CELE OGÓLNE

1. Przybliżenie uczniom symboli monarchii w Polsce i ich historii.
2. Naszkicowanie tła epoki, w której żył i panował Kazimierz Wielki.
3. Wskazanie zabytków muzealnych jako źródła do nauki historii.

CELE SZCZEGÓŁOWE

Cele poznawcze

1. Przedstawienie sylwetki króla Kazimierza Wielkiego oraz jego polityki.
2. Zapoznanie z zabytkami z Muzeum Okręgowego w Sandomierzu.
3. Wprowadzenie nowych pojęć, takich jak: artefakt, insygnia, regalia, atrybut, wotum, korona hełmowa.
4. Opowiedzenie historii zabytku – korony hełmowej Kazimierza Wielkiego.

Cele kształtujące

1. Doskonalenie umiejętności pracy z zabytkiem.
2. Rozwijanie umiejętności pracy w grupie i brania udziału w dyskusji.
3. Kształtowanie umiejętności myślenia przyczynowo-skutkowego.
4. Rozwijanie umiejętności pracy z tekstem.

Cele wychowawcze

1. Zachęcanie do poznawania najstarszej historii Polski oraz ważnych dla niej symboli, takich jak królewskie regalia, dostrzeganie ich znaczenia.

METODY PRACY

- ♦ praca w grupach ♦ dyskusja ♦ praca z zabytkiem ♦ rozmowa sterowana ♦ rozwiązywanie ćwiczeń ♦
- ♦ praca z mapą ♦ praca z tekstem źródłowym ♦

NARZĘDZIA

- ♦ komputer i rzutnik ♦ wydrukowane i pocięte zadania do lekcji w odpowiedniej liczbie ♦

PRZEBIEG LEKCJI

5 min

Rekapitulacja wtórna

♦ Zapytaj uczniów, czy pamiętają, jaka była pierwsza dynastia na polskim tronie. Czy potrafią wymienić jakichś jej przedstawicieli? Poświęćcie 2 minuty na rozmowę, przywołując sylwetki królów z dynastii Piastów. Wykonajcie wspólnie **zadanie 1**, na przykład metodą głosowania (każdy z uczniów ma jeden głos i wskazuje, która odpowiedź według niego jest poprawna). Podaj uczniom daty panowania Kazimierza Wielkiego (1333-1370). Zapytaj, czy potrafią określić, jaki to wiek. Wyświetl na tablicy mapę **tablica 1**. Odwołując się do wiedzy uczniów, wspólnie wykonajcie **zadanie 2**. Sprawdź, czy uczniowie pamiętają zagadnienie podziału Polski na dzielnice oraz zjednoczenia kraju przez Władysława Łokietka.

35 min

Lekcja właściwa

♦ Podziel uczniów na niewielkie grupy, aby wykonać **zadanie 3**. ♦ Zapytaj uczniów, czy znają powiedzenie, że „*król Kazimierz zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną*”. Czy uczniowie wiedzą, do czego się odnosi? Porozmawiajcie o nowych inwestycjach budowlanych Kazimierza Wielkiego. Zapytaj, czy uczniowie znają Szlak Orlich Gniazd (uwaga: nie wszystkie zamki na szlaku wzniosł Kazimierz Wielki, warto zwrócić uwagę na to, że nazwa jest współczesna). ♦ Rozdaj uczniom pocięte puzzle z **zadania 4** i poproś o ułożenie w tych samych grupach, w których pracowali wcześniej. Czy rozpoznają zamek na zdjęciu? Jeśli nie, poinformuj ich, że jest to zamek w Sandomierzu. Krótko opowiedz historię budowli, akcentuj fundację Kazimierza. ♦ Wyświetl **tablicę 2** i poproś uczniów o krótki opis korony. Z czego jest zrobiona? Czym jest ozdobiona? Poinformuj uczniów, że to korona znaleziona w Sandomierzu i że prawdopodobnie należała do Kazimierza Wielkiego. Zaznacz, że jest to korona hełmowa (podróżna). Jakie jeszcze dwa przedmioty król dostawał podczas koronacji? (berło, złote jabłko). Poproś o wykonanie **zadania 5**. Wprowadź uczniom także pojęcie *regalia*. ♦ Wyświetl **film** załączony do lekcji. Następnie wspólnie wykonajcie **zadanie 6**, a potem **zadanie 7**.

4 min

Rekapitulacja pierowtna

:

- ♦ Przeprowadźcie krótką dyskusję: *skąd korona mogła się wziąć w przyklasztornym ogrodzie?* W dyskusji weźcie pod uwagę rolę zamku i ewentualność złożenia korony jako wotum (pamiętaj, aby wyjaśnić pojęcie).
- ♦ Co się stało z koroną po śmierci Kazimierza Wielkiego? Krótko opowiedz uczniom o końcu dynastii. Imię kolejnego władcy uczniowie poznają w pracy domowej (może to być wprowadzenie do kolejnych lekcji o Andegawenach na polskim tronie).

1 min

Zadanie domowe

- ♦ Poproś o wykonanie w domu **zadanie 8**.

Tablica 1

(właczpolske.pl)

Korona – królewski artefakt

Tablica 2

Korona króla Kazimierza Wielkiego (fot. Muzeum Okręgowe w Sandomierzu)

Korona umieszczona hełmie (źródło: www.pocztet.com/korony)

Korona – królewski artefakt

Zadanie 1

Poniżej znajdziesz portrety polskich władców pędzla Jana Matejki. Czy potrafisz wskazać wśród nich portret Kazimierza Wielkiego?

Domena publiczna

Domena publiczna

Domena publiczna

Domena publiczna

Korona – królewski artefakt

Zadanie 2

Obejrzyj mapę z czasów panowania Władysława Łokietka i jego syna, Kazimierza Wielkiego (tablica 1). Zastanów się, co wpłynęło znacząco na kształt Polski w tamtym czasie? Dlaczego w ten sposób przebiegały granice naszego kraju w XIV wieku? Wskaż prawidłowe czynniki, mające z tym związek.

W 1138 r. król Bolesław Krzywousty podzielił obszar całej ówczesnej Polski na dzielnice, z których każda przypadła jednemu z jego synów. Nadrzędną władzę sprawował ten, kto zasiadał na tronie krakowskim, co doprowadziło do bratobójczych walk ciągnących się przez pokolenia. Polska była podzielona.

Rozbite dzielnice próbował jednoczyć Przemysł II, który koronował się na króla, lecz niedługo potem został zamordowany. Dopiero Władysław Łokietek zjednoczył część ziem pod swoim berłem – lecz tylko Małopolskę i Wielkopolskę.

Krzyżacy zajęli wszystkie Księstwa Śląskie, całe Pomorze oraz Mazowsze.

Kazimierz Wielki przyłączył do swojego kraju Ruś Halicką.

Kazimierz Wielki odziedziczył o wiele większy kraj, ale stracił Mazowsze i Śląsk w toczonych przez siebie wojnach.

Zadanie 3

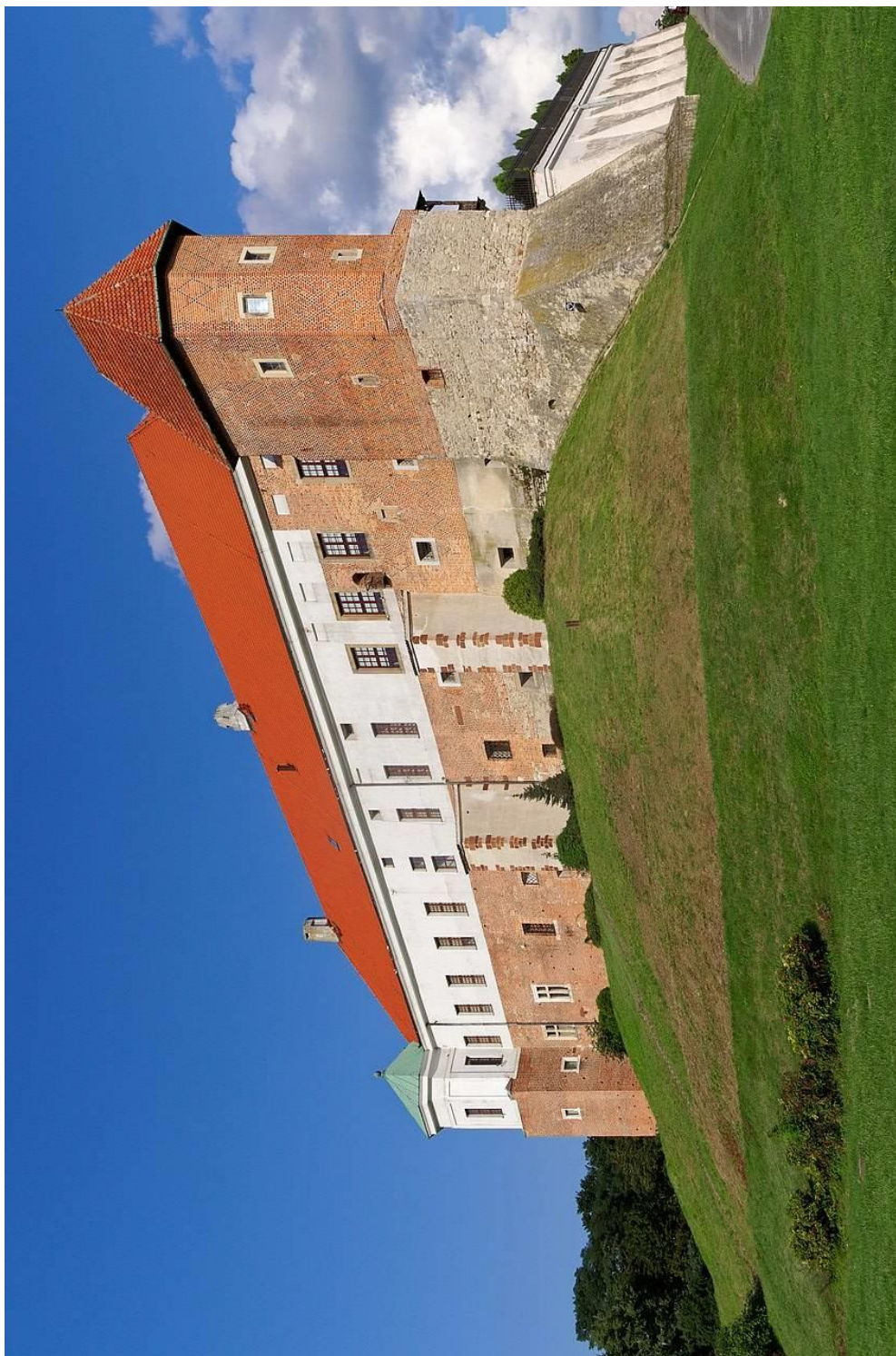
Określ, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	prawda	fałsz
Obejmując panowanie, Kazimierz miał podpisany rozejm z Zakonem Krzyżackim. Po jego zakończeniu, rozpoczął się długoletni proces, w którym Polska oskarżała krzyżaków o bezprawne zajęcie Pomorza.		
Po śmierci królowej Anny, Kazimierz nigdy więcej się nie ożenił.		
Mimo że Kazimierz koronował się w Krakowie, pretensje do tronu polskiego wysuwał Jan Luksemburski, władca Czech.		
Księstwa śląskie uznały zwierzchność królestwa Czech – Kazimierz nigdy nie przyłączył ich do Polski.		
Po długoletniej wojnie, Kazimierz Wielki przyłączył do swojego królestwa ziemię przemyską, sanocką, a także halicką. Aby obronić rubieżę swojego kraju, nakazał budowę i rozbudowę zamków.		
Kazimierz Wielki miał licznych synów, dzięki czemu nie musiał się obawiać o kwestię dziedziczenia tronu.		
Kazimierz Wielki założył Akademię Krakowską - późniejszą uczelnię znaną jako Uniwersytet Jagielloński.		

Zadanie 4

Ułóż puzzle.

Korona – królewski artefakt

Zadanie 5

Korona, razem z berłem i złotym jabłkiem stanowi zestaw przedmiotów, które oznaczały królewską władzę. Jaką wspólną nazwę nosiły te trzy artefakty? Rozwiąż rebus, aby się dowiedzieć.

+

DYK=SYG

E=A
~~**BO**~~

Odpowiedź: _____

Korona – królewski artefakt

Zadanie 6

Obejrzyj film i odpowiedz na pytania:

1. W starożytności zasłużonym żołnierzom i sportowcom nakładano na skronie:

- a) złotą koronę
- b) wieniec laurowy
- c) kapelusz

2. Pierwszą koronę w Polsce wykonano dla:

- a) Bolesława Chrobrego
- b) Mieszka II
- c) Kazimierza Wielkiego

3. Korona Bolesława Śmiałego została wywieziona do:

- a) Czech
- b) Węgier
- c) Rosji

4. Kazimierz III Wielki został ukoronowany:

- a) oryginalną koroną Bolesława Chrobrego
- b) koroną Bolesława Śmiałego sprowadzoną z Czech
- c) koroną wykonaną na koronację jego ojca, Władysława Łokietka

Zadanie 7

Odkrycia korony dokonał jeden z ogrodników. Leżała w czterech częściach razem z hełmem. Rzeczoznawcy ustalili, że pochodzi z drugiej połowy XIV wieku. Wykazuje też podobieństwa do korony grobowej złożonej do trumny ostatniego Piasta. Skąd jednak wzięła się w Sandomierzu? Być może król podarował ją jako wotum dla klasztoru. Jest to jednak tylko przypuszczenie – w kościelnych inwentarzach nie ma śladu po tego typu wydarzeniu. Oryginalna korona została przekazana do Muzeum Katedralnego w Krakowie, do Muzeum w Sandomierzu wykonano replikę. Mimo to artefakt do dziś nazywa się „koroną sandomierską”.

Odkrycie zostało opisane przez księdza Pawła Kubickiego w liście datowanym na 1911 r. Uzupełnij luki w tekście wstawiając odpowiednie frazy. Uwaga! Dwie frazy nie pasują do żadnej luki!

- ♦ *do skarbca wawelskiego* ♦ *garnek pełen złota* ♦ *żelazną zapinkę do hełmu* ♦
- ♦ *koronę, prawdopodobnie królewską* ♦ *wykopać basen* ♦
- ♦ *rydłem na żelazne naczynia* ♦ *wykopać lipę (...)* ♦

W kwietniu 1910 roku niwelując ogród będący obecnie w posiadaniu seminarium duchownego, a dawniej od roku 1616 do 1903, zakonnic reguły św. Benedykta, kazałem _____ Robotnicy rozkopując pagórek w północnej części ogrodu, w miejscu, gdzie stała lipa, natrafili _____. Po bliższym zbadaniu okazało się, że jest to hełm żelazny, a zawiera w sobie cztery półokrągłe kawałki, z górnymi zakończeniami w formie lilii, cztery szpilki, z takimiż główkami i _____. Cztery części półokrągłe razem złożone i szpilkami w zawiasach połączone stanowią _____ (...) To pamiątka narodowej przeszłości, symbol niezależności i władzy, składam ją _____, gdzie, jak mam przekonanie, przechowywana i strzeżona będzie, jak na to zasługuje.

(cytat za: www.zamek-sandomierz.pl)

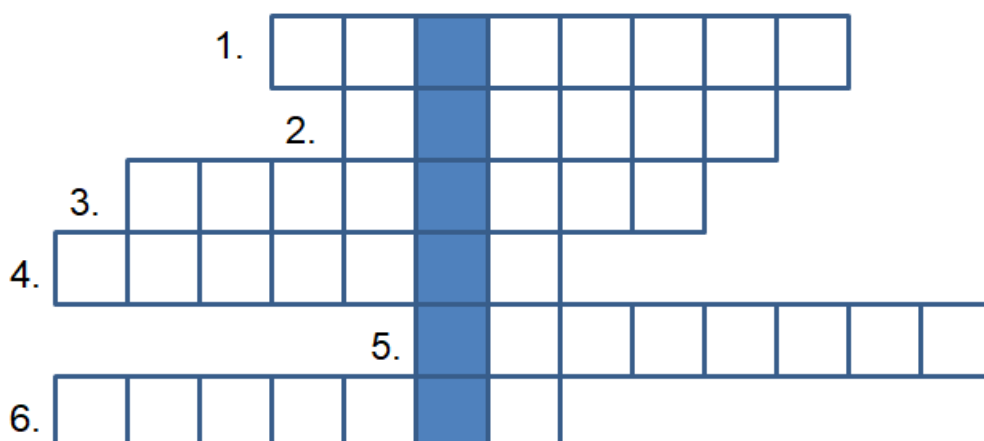
Korona – królewski artefakt

Zadanie 8

W 1370 r. zmarł Kazimierz III Wielki, ostatni Piast na tronie Polski. Nie doczekawszy się męskiego potomka, który mógłby przejąć po nim władzę, musiał zawrzeć umowę z Andegawenami, dynastią rządzącą na Węgrzech. W razie bezpotomnej śmierci Kazimierza to ich przedstawiciel miał przejąć władzę w Polsce.

Jak nazywał się władca Węgier, który został królem Polski po śmierci Kazimierza? Rozwiąż krzyżówkę.

1. ... Krzywousty, władca, który swoim testamentem zapoczątkował rozbięcie dzielnicowe.
2. Rola, jaką obecnie pełni zamek w Sandomierzu.
3. Odnalazł koronę pod korzeniami lipy.
4. Korona – inna nazwa korony podróżnej.
5. Wspólna nazwa na atrybuty władzy królewskiej: koronę, berło i jabłko.
6. Styl, w jakim Kazimierz Wielki zbudował zamek w Sandomierzu.

Korona – królewski artefakt

PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI DO ZADAŃ

Zadanie 1:

Zadanie 2: Poprawne informacje:

W 1138 r. król Bolesław Krzywousty podzielił obszar całej ówczesnej Polski na dzielnice, z których każda przypadła jednemu z jego synów. Nadrzędną władzę sprawował ten, kto zasiadał na tronie krakowskim, co doprowadziło do bratobójczych walk ciągnących się przez pokolenia. Polska była podzielona.

Rozbite dzielnice próbował jednoczyć Przemysł II, który koronował się na króla, lecz niedługo potem został zamordowany. Dopiero Władysław Łokietek zjednoczył część ziem pod swoim berłem – lecz tylko Małopolskę i Wielkopolskę.

Kazimierz Wielki przyłączył do swojego kraju Ruś Halicką.

Zadanie 3:

Stwierdzenie	prawda	fałsz
Obejmując panowanie, Kazimierz miał podpisany rozejm z Zakonem Krzyżackim. Po jego zakończeniu, rozpoczął się długoletni proces, w którym Polska oskarżała krzyżaków o bezprawne zajęcie Pomorza.	X	

Korona – królewski artefakt

Po śmierci królowej Anny, Kazimierz nigdy więcej się nie ożenił.		X
Mimo że Kazimierz koronował się w Krakowie, pretensje do tronu polskiego wysuwał Jan Luksemburski, władca Czech.	X	
Księstwa śląskie uznały zwierzchność królestwa Czech – Kazimierz nigdy nie przyłączył ich do Polski.	X	
Po długoletniej wojnie, Kazimierz Wielki przyłączył do swojego królestwa ziemię przemyską, sanocką, a także halicką. Aby obronić rubieżę swojego kraju, nakazał budowę i rozbudowę zamków.	X	
Kazimierz Wielki miał licznych synów, dzięki czemu nie musiał się obawiać o kwestię dziedziczenia tronu.		X
Kazimierz Wielki założył Akademię Krakowską - późniejszą uczelnię znaną jako Uniwersytet Jagielloński.	X	

Zadanie 5: odpowiedź: insygnia

Zadanie 6: 1b, 2a, 3a, 4c,

Zadanie 7:

W kwietniu 1910 roku niwelując ogród będący obecnie w posiadaniu seminarium duchownego, a dawniej od roku 1616 do 1903 zakonnic reguły św. Benedykta, kazałem **wykopać lipę (...).** Robotnicy rozkopując pagórek w północnej części ogrodu, w miejscu, gdzie stała lipa, natrafili **rydłem na żelazne naczynia.** Po bliższym zbadaniu okazało się, że jest to hełm żelazny, a zawiera w sobie cztery półokrągłe kawałki, z górnymi zakończeniami w formie lilii, cztery szpilki, z takimiż główkami i **żelazną zapinkę do hełmu.** Cztery części półokrągłe razem złożone i szpilkami w zawiasach połączone stanowią **koronę, prawdopodobnie królewską.** (...) To pamiątka narodowej przeszłości, symbol niezależności i władzy, składam ją **do skarbca wawelskiego** gdzie, jak mam przekonanie, przechowywana i strzeżona będzie, jak na to zasługuje.
(cytat za: www.zamek-sandomierz.pl)

wykopać basen

garnek pełen złota

Korona – królewski artefakt

Zadanie 8:

1.	B	O	L	E	S	Ł	A	W
2.	M	U	Z	E	U	M		
3.	O	G	R	O	D	N	I	K
4.	H	E	Ł	M	O	W	A	
					5.	I	N	S
						Y	G	N
							I	A
6.	G	O	T	Y	C	K	I	

Korona – królewski artefakt

SŁOWNICZEK

- **ARTEFAKT** - przedmiot wykonany przez człowieka, może mieć znaczenie historyczne.
- **ABDYKACJA** - zrzeczenie się tronu przez władcę.
- **GOTYCKI** - styl w architekturze i sztuce rozwijający się w średniowiecznej Europie.
- **RENESANSOWY** - styl w architekturze i sztuce charakterystyczny dla wieku XVI, odwołujący się do kanonu starożytności.
- **INWENTARZ** - spis posiadanych dóbr, przedmiotów, dokumentów.
- **REGALIA** - oznaki władzy: korona, berło i jabłko. Inaczej: insygnia.
- **ATRYBUT** - cecha wyróżniająca daną osobę, może być przedstawiona symbolicznie w postaci przedmiotu (np. atrybutem króla jest korona).
- **WOTUM** - podarunek o znaczeniu religijnym, składany np. w podzięk za otrzymanie łaski, np. ozdrowienia, zwycięstwa nad wrogiem itp.

POLECANE MATERIAŁY

- Ekspozycja Muzeum Okręgowego w Sandomierzu
<http://www.zamek-sandomierz.pl/wystawy/wystawy-stale>
- O koronie: eksponacie muzealnym z sandomierskiego muzeum
<http://www.zamek-sandomierz.pl/muzeum/audiodeskrypcje/324-korona-kazimierza-iii-wielkiego>
- O szachach sandomierskich
<http://www.zamek-sandomierz.pl/muzeum/szachy>
- Zamek w Sandomierzu
<http://www.zamek-sandomierz.pl/muzeum/zamek-sandomierski>
- Zamki Kazimierza Wielkiego

Korona – królewski artefakt

<https://historia.org.pl/2018/02/13/zamki-i-murowane-budowle-kazimierza-wielkiego-zastal-polske-drewniana-zostawil-murowana/>

- O panowaniu Kazimierza Wielkiego w Polskim Radiu. Rozmowa z mediewistą Henrykiem Samsonowiczem

<https://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/1539450,Kazimierz-III-Wielki-ostatni-Piast-na-polskim-tronie>

- Informacje o polskich koronach

<http://www.poczeta.com/korony.htm>

- O klasztorze benedyktynek, w ogrodzie którego odnaleziono koronę Kazimierza Wielkiego

<https://zabytek.pl/pl/obiekty/sandomierz-zespól-klasztorny-benedyktyniek-z-kosciółem-pw-sw-mi>

HISTORIA:
ZOBACZ

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NARODOWY
INSTYTUT MUZEALNICTWA
I OCHRONY ZBIORÓW

HISTORIA:
POSZUKAJ

Projekt HISTORIA: POSZUKAJ realizowany jest przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów.
Program „Historia: zobacz” jest przygotowany i realizowany we współpracy
z Fundacją Dziecięcy Uniwersytet Ciekawej Historii.

Sfinansowano ze środków MKiDN
w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA 2017-2022

Korona – królewski artefakt